

допомогою надання якісних освітніх послуг, що може сприяти зростанню соціально-економічної стабільності [4].

На початку 90-х років став формуватися сучасний ринок освітніх послуг з європейським вектором розвитку, що було спричинено переходом до ринкової економіки та започаткуванням у навчальних закладах платної системи навчання. Сучасні тенденції розвитку ринку освітніх послуг в Україні свідчать про кризові явища у сфері освіти – про це говорить зниження чисельності здобувачів вищої освіти та кількості закладів вищої освіти в Україні в умовах сучасного розвитку.

Однак доречно зауважити, що саме освіта має бути з одним з пріоритетних напрямів сталого розвитку в XXI ст. Саме освіта стане рушійним механізмом забезпечення сталого розвитку українського суспільства в період повоєнного відновлення, оскільки вона є найціннішою компетенцією сучасності, без якої неможливий подальший розвиток людини, суспільства, а тому і всієї економіки.

На сучасному етапі розвитку освітній рівень громадян України (осіб, які мають вищу освіту) складає 17 %, тоді як в інших країнах Європи цей показник становить від 40 % до 50 %. Саме тому розвиток ринку освітніх послуг є одним з пріоритетних завдань керівників держави та має бути спрямованим на забезпечення сталого розвитку навчальних закладів в жорстких умовах конкуренції на вітчизняному та світовому ринках освітніх послуг.

---

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Зарубіна В. В. Сутність та специфіка маркетингу освітніх послуг в Україні. *Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*. Суми, 2014. Т. 2. С. 157–158. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/324242494.pdf>.

3. Сиченко В.В. Сутність та особливості маркетингу освітніх послуг в Україні. *Державне будівництво*. 2007. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_2_23.

4. Кухарська Л. В. Ринок освітніх послуг в Україні: реалії та перспективи. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 3 (9). С. 184–191.

УДК 364.3

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/238-240

Тетяна ДУЛІК

доцент кафедри соціального
забезпечення та податкової політики,
кандидат економічних наук

Тетяна АЛЕКСАНДРЮК

старший викладач кафедри соціального
забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів

СВІТОВІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ТРЕНДИ ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Останніми роками у розвинутих країнах світу та в Україні набули особливої актуальності та гостроти проблеми посилення соціальної безпеки.

Забезпечення соціальної безпеки в суспільстві означає реалізацію демократичних принципів верховенства закону, підзвітності, відкритості, захисту прав, свобод та взаємної відповідальності кожного суб'єкта на міжнародному та національному рівнях, а також створення ефективної, надійної системи соціального захисту та соціального забезпечення громадян.

Проте, незважаючи на всі зусилля уряду України та більшості країн, рівень соціальної безпеки не посилюється, актуальність проблем соціальної сфери не зменшується, а, навпаки, підсилюється через політичні, воєнні загрози та суспільні виклики. Це вимагає не тільки більш пильної уваги з боку урядів держав усього цивілізованого світу до процесів глобалізації, структурних та інституційних змін, соціально-економічного розвитку тощо, а й перегляду усталених стереотипів у міжнародному та національному праві щодо засобів

посилення соціальної безпеки, переходу до інноваційних форм і методів соціальної допомоги та фінансової підтримки, високої якості надання соціальних послуг, які дозволять ефективно реалізувати кращі світові практики, забезпечуючи гідні умови життєдіяльності та високий рівень матеріального забезпечення громадян.

Трансформація сучасної світової та національної безпеки, у тому числі її соціальної складової, відбувається переважно під впливом глобалізаційних процесів, які охоплюють усі сфери життєдіяльності людини, а також російсько-української війни, що породжує нові системи світового порядку. Найбільшого зближення серед країн та результативності у формуванні планетарного порядку, посилення соціального захисту громадян вдалося досягнути останніми роками і, як не дивно, після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію суверенної держави – України. Так, саме війна вплинула на формування нової суспільної думки у світовому та національному вимірах, розуміння того, що безпеку окремої держави або особи неможливо забезпечити в ізоляції, без сторонньої допомоги та підтримки: національна безпека сприяє, у свою чергу, світовій, складовою якої є соціальна безпека держави.

Загрози, які виникли під час російсько-української війни в Україні, та чинники формування соціальної безпеки, які зможуть бути реалізовані після завершення війни спільними зусиллями країн світу, наведено в табл. 1 [1].

Таблиця 1.

Загрози та чинники посилення соціальної безпеки

Загрози в умовах війни	Чинники
Невизначеність майбутнього, втрата роботи, бізнесу	Завершення військових дій, визначеність соціально-економічного устрою, відносна стабільність в країні
Небезпека втрати життя, фізичного та ментального здоров'я	Підвищення особистої відповідальності особи за своє життя і здоров'я, у тому числі ментальне, популяризація превентивної медицини
Небезпека втрати житла	Забезпечення житловою площею та комфортними умовами проживання, зокрема через побудову соціального житла, надання житла у кредит за доступною ціною, залучення до цього процесу бізнесу
Продовольча безпека	Гарантії з боку держави доступу (фізичного та/чи економічного) до основних продуктів харчування і питної води
Порушення прав і свобод людини, у тому числі фізичне насилля	Підвищення правової грамотності та загального рівня культури населення
Посилення соціальних конфліктів через військову агресію тощо	Доступ громадян до неупередженої інформації, формування нової загальнонаціональної системи цінностей

Вказані загрози суттєво погіршили соціально-економічну ситуацію в Україні. Важливо відзначити, що навіть в умовах такого важкого кризового стану українські підприємства виявили здатність швидко адаптуватися до нових умов. Розглядаючи конкретні приклади, можна зазначити, що найефективніше адаптувалися до нових умов компанії, які спеціалізуються в інноваційних галузях [2] (наприклад, українська компанія SoftServe, що працює в сфері технологій штучного інтелекту та віртуальної реальності; поштовий сервіс «Нова пошта»; Інтернет-ритейлер Rozetka та ін.).

Отже, війна змусила міжнародну спільноту та уряд України кардинально змінити власні стратегії розвитку та напрями посилення безпеки, а також прискорити пошуки шляхів забезпечення та посилення соціальної безпеки. Вони спрямували свою діяльність на активізацію інтеграційних процесів, розвиток міжнародного поділу праці, оновлення положень міжнародного права, перебудову міжнародних відносин та світових ринків, стабілізацію міграції робочої сили, формування нової системи соціальних гарантій, допомог на оборону та підтримку українського суспільства.

Пріоритетні напрями посилення соціальної безпеки в розвинутих країнах та в Україні наведено в рис. 1 [2-3].

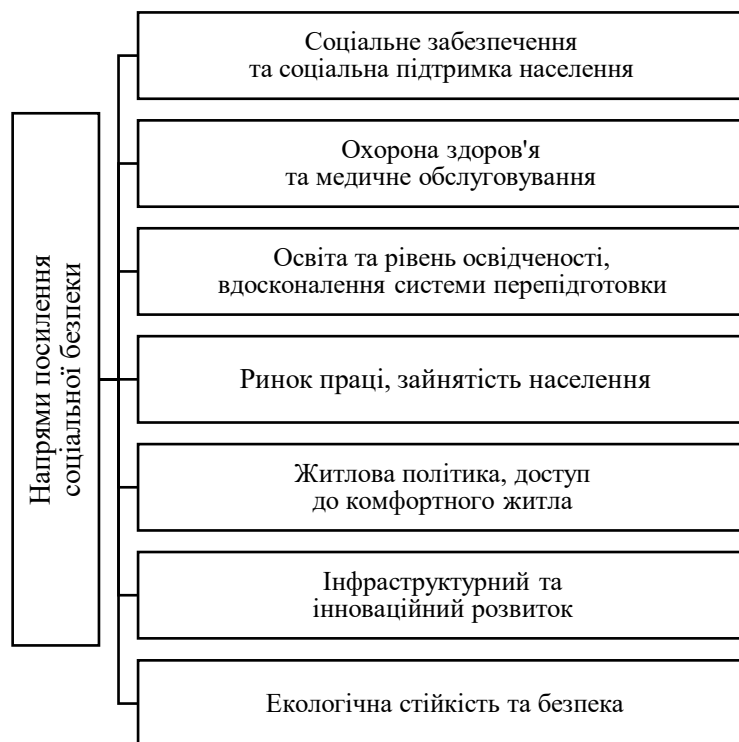

Рис. 1. Світові та національні напрями посилення соціальної безпеки.

Загалом вказані пріоритетні напрями спрямовані на фінансове посилення соціальної безпеки, підвищення рівня соціальних послуг та покращення умов життя громадян. Поряд із цим, серед урядів держав демократичного світу (Сполучені Штати Америки, країни Європейського Союзу, Велика Британія, Японія, Південна Корея та Україна) відбувається єднання, повага до національних прав та свобод, їх суверенітету, територіальної цілісності, підтримка та сприяння глобальній безпеці, контроль за кордонами, вирішення питань забезпечення кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури, участь у міжнародних ініціативах та соціальних проєктах, розбудова стійкого економічного розвитку, взаємодія із суспільством для створення єдиного та стабільного громадянського середовища.

1. Варналій З. С., Білик Р. Р., Хмелевський М. О. Соціальна безпека України: сутність, проблеми та шляхи забезпечення. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 45. С. 105–114.
2. Поплавська О. Соціальна безпека: нові виміри в сучасному глобальному середовищі. *Галицький економічний вісник*. 2022. Т. 75. № 2. С. 21–29. URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.02.021.
3. Communication from the Commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. 35 p. *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:en:PDF>.